

Svenska gyltors egenskaper vid betäckning och producenters åsikter om gyltuppfödning

Ett examensarbete av Therese Pettersson, husdjursagronomstudent vid SLU.

I nästan hundra år har det i Sverige selekterats för magert griskött. Magert kött efterfrågas av konsumenterna. Men denna selektion resulterar ibland i att gyltor och suggor blir för magra och följaktligen i minskad reproduktion och hälsostatus. Magra gyltor och suggor har svårare att klara av diperioden än djur i gott hull. Enligt litteraturen leder ett gott sidspäck till ökat antal levande födda smågrisar, minskat antal dödfödda smågrisar, god mjölkproduktion, ökad kullvikt, ökat antal avvanda smågrisar, minskat intervall mellan avvänjning och betäckning, minskad omlöpningsfrekvens och ökad livslängd. Vad som anses vara en gylta i gott hull varierar dock. Enligt den svenska rekommendationen skall gyltor betäckas första gången när de har 16-20 mm sidspäck, är mellan 220 och 240 dagar gamla, tidigast på andra brunsten och när de väger 120-140 kg. Danska Videncenter for Svineproduktion rekommenderar att de danska hybridgyltorna ska ha 12-18 mm späck vid första betäckning.

Den allmänna uppfattningen verkade docka vara att dagens svenska hybridgyltor inte håller 16-20 mm vid betäckning, utan att de är magrare. Jag ville undersöka om så var fallet och om gyltproducenter och smågrisproducenter anser att dagens gyltor är för magra överlag. Förutom späcktjocklek tycktes det intressant att även undersöka hur gyltor ser ut vid betäckning med avseende på brunstnummer, hull, vikt och exteriör. Dessutom ville jag undersöka vilka egenskaper som anses vara viktiga vid första betäckning och vad som avgör om kunderna blir nöjda eller inte.

Fem gyltproducerande QG-besättningar i mellersta och södra Sverige besöktes i april och maj 2010. På varje gård registrerades ålder, bröstomfång, hull, späcktjocklek, exteriör och eventuellt betäckningsdatum. Bröstomfång registrerades för att kunna skatta gyltornas vikt, eftersom ingen av besättningarna hade tillgång till våg. Hullbedömningen genomfördes med hjälp av en bestämd norsk hullskala och bedömningen gjordes genom att både titta och känna på djuren. Späcktjockleken mättes med en digital ultraljudsapparat som visade späcktjockleken i hela millimeter. Gyltornas exteriör bedömdes med hjälp av Quality Genetics nya system för exteriörbedömning. Egenskaper som registrerades var frambenskvalitet, bakbenskvalitet, underställdhet ryggekvalitet, klövkvalitet och rörelser. Samma registreringar gjordes även på nyligen inköpta gyltor i fyra gyltköpande besättningar (smågrisproducerande besättningar). Dessa gyltköpande besättningar köpte gyltor från varsin av de besökta gyltproducerande besättningarna. Vid besättningsbesöken gjordes även intervjuer med lantbrukarna. Dessa behandlade bl.a. relationen mellan kunder och producenter, åsikter om gyltuppfödning, önskvärda egenskaper vid betäckning, hur en bra gylta skall se ut samt hur kvaliteten på dagens gyltor anses vara. Tanken med dessa frågor var att kunna jämföra utförda registreringar med producenternas åsikter och tankar.

Exteriörbedömningen visade att gyltornas exteriör var god överlag men de egenskaper som var mest avvikande från det optimala var fram- och bakbenskvalitet. Många av gyltorna tenderade att vara kobenta.

Med hjälp av statistiska analyser kunde jag skatta hur den genomsnittliga gyltan ser ut vid betäckning. Analyserna visade att den genomsnittliga gyltan betäcks vid en ålder av 245 dagar, 156 kg och vid 13,3 mm sidspäck. Denna vikt och späcktjocklek skiljer alltså sig avsevärt från rekommendationen (120-140 kg och 16-20 mm späck).

Intervjusvaren bekräftade att gyltproducenter och deras kunder var överens om hur en bra gylta bör se ut. Att gyltorna är i lagom hull, grisar in vid ca ett års ålder, har minst 14 spenar och fin exteriör samt att de inte är för små i storleken var egenskaper som båda parter ansåg vara viktiga. En skillnad mellan producenter och köpare var att producenterna ibland fokuserade mer på direkta produktionsegenskaper som t.ex. kullstorlek, medan egenskaper som hull, exteriör och ålder ansågs viktigare bland köparna. Både producenter och köpare framhävde att rätt ålder och storlek är de viktigaste egenskaperna vid betäckning av gyltor. Rätt ålder var för vissa ca 7 månader medan det för andra var drygt 8 månader. Rätt storlek innebar nästan alltid att de inte får vara för små. De flesta av lantbrukarna tyckte att dagens gyltor håller bra kvalitet; att de producerar bra, är lagom stora, är i lagom hull och har bra temperament. Den egenskap som flera av lantbrukarna nämnde som mindre bra var förekomsten av blindspenar.

Gyltorna var tyngre än rekommenderat; 156 kg jämfört med 120-140 kg. Anledningen till detta kan vara att selektion för magra djur också leder till ökad kroppsstorlek och därmed ökad vikt. Dessutom poängterade flera av lantbrukarna vikten av att djuren inte får vara för små, så selektion av större djur pågår troligtvis ute i besättningarna.

Utifrån mätresultaten och intervjusvaren kunde det konstateras att så länge en späcktjocklek på 12 mm uppnås är båda parter nöjda med gyltornas hull. Några av lantbrukarna ansåg till och med att gyltor med upp emot 20 mm späck vid betäckning är alldeles för tjocka och att det bara är ofördelaktigt med så tjocka djur.

Sammanfattningsvis kan man alltså konstatera att gyltorna mäter 13.3 mm vid betäckning, vilket är lägre än rekommendationen, men både producenter och köpare är nöjda med hur djuren ser ut och producerar. Behöver då djuren verkligen ha 16 mm vid betäckning? Med tanke på att djuren idag producerar bättre än tidigare och att både gyltproducenter och gyltköpare tycker att gyltorna är fina, anser jag att 16-20 mm späck vid första betäckning är en för hög rekommendation. Danskarnas rekommendation av 12-18 mm anser jag vara ett mer rimligt mål. Men för att inte riskera att djuren blir för magra bör den rekommenderade undre gränsen inte underskrida 13 mm.

Tillsammans med den studerade litteraturen gav registreringarna och intervjusvaren grunden för en föreslagen förändring av rekommendationen kring gyltans betäckning. Förslaget är att gyltor skall betäckas mellan sju och åtta månaders ålder, på den andra eller tredje observerade brunsten, vid ca 140 kg levande vikt och med en späcktjocklek på 13-18mm.

Hela rapporten går att läsa under länken <http://stud.epsilon.slu.se/2080/>